

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnjica: za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; za Črno in Črno
in Črno \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za izposojilce
\$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Czecho \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Član vstopni po doplačilu.—Nakupni dopolnilni in nenarodni
članovi se ne vračajo. Nakupni literarne vrednosti (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vračajo polnopravni in v slovenski, če
je pridobil poštino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Narodni svet, kar ima slika s listom:
PROSVETA
1617-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v sklopu, na primer (March 31, 1935), poleg valera
ima na spodnjem pomeni, da vam je v tem datumu postala na-
ročnina. Ponovno jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Prašni viharji v Ameriki

Zadnje tedne sta ameriški zapad in centralni zapad izpostavljeni nenavadni elementarni nadlogi — prašnim viharjem. Vsak čas se pripode z zapada debeli oblaki finega prstnega prahu, ki ga veter žene stotine milj daleč in ga spetoma siplje na polja in mesta. Prašni oblaki zakrivajo sonce in spreminjajo bel dan v mrak. Po mnogih krajih zapada niso že mesec dni videli jasnega neba.

Na srednjem zapadu je to prašenje je velika nadloga, ki dela meglo in povzroča, da si na ulicah mencači oči in morajo zapreti okna, da ne pride v stanovanje ali tovarne, kjer lahko pokvari stroje, toda na velikih farmah planjavah zapada, nad katerim stalno že več tednov visi glavna plast, več milijonov ton tega prahu, je to katastrofa.

Na tisoče farmarjev je že gospodarsko uničenih in na stotine farmarskih družin je že pobegnilo drugam. Tam so prašni viharji nekaj takega kakor snežni viharji pozimi, ki delajo visoke zemet; prav tako zdaj delajo zemet iz prahu. Če farmarske planjave, obsejane z zimsko pšenico, so že pokrite na debelo s tem prahom, kar pomeni, da so polja s posevkom vred uničena — izginila so in namesto farm je zdaj tamkaj puščava.

Površina prizadetih farmarskih planjav obsega okrog pet milijonov akrov in vključuje večje ali manjše dele teh držav: Montana, Severna Dakota, Južna Dakota, Wyoming, Nebraska, Colorado, Kansas, Oklahoma, Nova Mehika in Texas. Z drugimi besedami: ogromen pas sveta, ki se vleče od Kanade do Mehikega zaliva.

Kako je prišlo do te katastrofe?

Posredni vzrok sta ameriška sebičnost in lakomnost.

Prvi naseljenci na zapadu so izsekali gozdove, ki so držali vlago v ozračju in blazili temperaturo in vetrove. Več desetletij so bili na teh planjavah pašniki za živino, kasneje so pa tudi pašniki zorali in obsejali največ s pšenico. Največ tega oranja je prišlo po vojni, ko je imela pšenica visoko ceno. V desetih letih od konca vojne do velike krize je trajala po prejšnjih državah strahovita ekspanzija farmarja; vse so prekopali in zorali. S tem pa so uničili naravno zaščito zemlje proti vetrovom.

Dokler so bile planjave poraščene z nizko in gosto travo, jim prerjavi viharji, ki divjajo zlasti na jesen in pomlad, niso mogli do živga, čim pa je ta zaščitna odeja izginila, je bila gola, črna prst igrača vetrov. Lani je prišla grozna suša; več mesecev ni padlo kaplje dežja po zapadu. Rahla prst se je dobesedno spekla na pripekačem soncu več palcev globoko — spreminila se je v fin prah, ki ga je prvi jesenski vihar pobral, dvignil v zrak in raznesel na stotine milj daleč po deželi. Vsak nadaljnji vihar je dvignil novo plast tega prahu. In to se ponavlja še danes.

Tako je človeška zabitost in lakomnost povzročila nesrečo, ki danes tepe vso Ameriko, najbolj pa farmarje na zapadu. In znanstveniki pravijo, da je to komaj začetek. Teh prašnih viharjev bo vedno več in več — in posledice bodo tragične. Na stotine farmarjev, ki so vse svoje življenje prebili na prizadetih planjavah, se bo moralo izseliti. Kam?

Natura se pusti pestiti precej časa, toda ne vedno. Kar ji vzameš, ji moraš povrniti, drugače se mačuje. Uničevanje gozdov in travnatih polj, ki traja že stoletja, ne more biti brez slabih posledic. Gozdovi so potrebni, ker blažijo klimo in odvrčajo sušo in hude viharje pa tudi povodnji.

Federalna vlada je dovolila milijarde dolarjev za javna dela, ki naj ublažijo ekonomsko krizo. Največje javno delo, ki čaka Združene države, pa je, da poravnajo škodo, katere izvir iz zločinkega uničenja gozdov in pašnikov v prejšnjih državah na zapadu — prvotno iz blazne gonje za dolarjem, ki jo je sprožil infamni ameriški "žilav individualizem". To javno delo je nujno in zahtevalo bo težke milijarde, predno znova pogozdijo odprte prejšnje države. Gozdove lahko podedaš hitro, toda predno zrastejo nove šume, vzame desetletja.

Dokler je človeštvo še tako primitivno, da je za svoj obstanek navezano na zemljo, mora prokletno paziti, kaj dela s to zemljo. Natura je silno potrpežljiva, a tudi natura ima svoje meje in potem ne pozna več nobene šale.

Glasovi iz naselbin

Iz ameriške Kalifornije

San Francisco. — Svet se vrti enakomerno okoli svoje osi že milijone let. Vedno okrog in okrog. Zdi se, da tudi človeštvo potuje v nekem kolobarju vsaj kar se izobrazbe tiče. Spremembe se sicer nagle, ali v jedru se zdi, da se ni nič premaknilo. To se tiče tudi političnih institucij, ki prehajajo danes tej, jutri drugi skupini, ki vlada v svojem interesu. Izkorišča brezvestno vse: pije ti kri in ti prazni žep, če pride kaj v njega.

Tako je v Kaliforniji. Okrajne in državna vlada je popolnoma pod kontrolo male skupine nadutih bankirjev. Njih beseda je postava, ki se mora izvrševati, seveda na škodo delavske pare. Ta skupina ima v svoji oblasti tudi časopise, ki piše kakor ona hoče.

Tukaj imamo razne stanove. Eden teh stanov so "moderni cigani", kakor naziva Hearst poljedelske delavce in obirake sadja, ki so sigurno najbolj izkoriščani element v tej državi. So doslovno s trebuhom za kruhom: danes tukaj, jutri ali čez nekaj dni ali tednov drugje. Morajo se seliti iz kraja v kraj, ker brez tega bi niti izkoriščani ne mogli biti. Danes je sezona v tem kraju, potem dozoreva bodisi že sadje ali zelenjava pa drugje. Nekateri lastniki imajo postavljene nekatere kolibe, v katerih nastanijo obiralec. V največ krajih spijo kar na prostem, ker si sami postavijo taborišče.

Ti siromaki živijo v tako strašnem uboštvi, da je sramota za celo Ameriko. Ko pa pride trpljenje do vrhunca, zastavljajo. Te stavke se vrste druga za drugo zadnjih nekaj let. In kaj dosežejo, je znano. Brutalni šerifi in policija jih preganjajo iz kraja v kraj. Kdor med njimi je videti nekoliko bolj izobražen ali je pe vodja stavke, tega enostavno zaprejo in obtožijo boljšeševske propagande. Potem za omrežjem čaka sodbe dolge mesece. Ko mu enkrat izbižije iz glave uporniški duh, ga navadno izpuste na prosto.

Zadnje čase vodi Hearstovo časopisje silno propagando proti sovjetski Rusiji. Prinaša tudi slike o veliki bedi v — Ukrajini. Nekako pred šestimi tedni je priobčil dolgo vrsto slik o podrtih kolibah, ki naj bi bila človeška bivališča, okrog katerih se pade raztrgani, napolnagi in bosi otroci. Vse to naj bi bila slika boljšeševske Rusije.

Citatelji bi lahko temu verjeli, namreč bolj naivni. Drugi bi lahko rekli, da je le zlobna propaganda, ampak slik in njih efekta bi to ne odpravilo. Zgodilo se je pa, da so šli na delo poročevalci Epic Newsa. Šli so v Imperial Valley, sneli slike taborišč stavkajočih poljedelskih delavcev ter jih primerjali s slikami, ki so bile priobčene v Hearstovem časopisju. In te slike so se popolnoma ujemale. Tako je mogočilo zavarjalec dobiti poštno klopoto.

Epic News je glasilo Uptona Sinclairjevega gibanja. Ako bi "epikoveci" ne storili nič drugega dobrega, jim gre priznanje že valed tega, ker vsaki dan razkrinkajo kakšnega političnega mogočnika in pa lažljivo časopisje. Epic News je razgalil razmere poljskih delavcev. Nič boljše niso v zlatih rudnikih. Radi teh neznosnih razmer so zastavali prošlo jesen rudarji v Jacksonu, Cal. Nekaj časa je stavka potekala mirno. Stavkarje so pa družbe pričele izganjati iz svojih kemp. Naselili so se v svojih taboriščih zunaj kemp. Tako so živeli in stradali dan za dnevom. Nikomur niso nič hudega storili. Le vsak dan so dole obvestili o stavki in pa o razmerah v kemp. Tudi proti temu so družbe nastopile, ker niso mogle dobiti dovolj stavkarskega.

Poslale so svoje hlapce med takozvane 100% Američane. Te so najprevo napojili in jih nato nahajskali proti stavkarjem. Posledica je bila, da so "stoprocentneži" navallili na stavkarsko taborišče in ga popolnoma uničili, stavkarje pa pregnali iz mesta.

Boj med delom in kapitalom se bje dan za dnem. Na tem bojnem polju orje ledino tudi socialistična stranka, ki je zadnjih šest mesecev vrgla svoje najboljše sile na organizatorično polje. Prireja shode in predavanja posebno po tistih mestih, v katerih se ni še dosti širilo o socialističnih naukih. Shodi in pre-

davanja so povsod dobro obiskani. Tudi aktivno članstvo se množi. Upati je, da se bo sčasoma tudi širša javnost spoznala s socialističnimi nauki. Bič sedanjega sistema nas tepe bolj in bolj. Slovenci v Kaliforniji, kjer smo povsod raztreseni, pridružimo se naprednemu delavstvu in njihovemu političnemu boju.

V. R. Lahmar.

O radio programu

Elizabeth, N. J. — Tudi jaz se hočem zahvaliti za radio program slovenskemu pevskemu zboru iz New Yorka ter oznanjevalcu Leo Zakrajšku. Slovenski program smo prvič slišali v tej državi. In kakor mi poroča moj nečak iz Kirkland Lake, Canada, so ga tudi tam poslušali z velikim veseljem. "Ptičica na tuje gre" človeka res kar nekam prevzame, in prav tako domače petje aploh. Tiste, ki pogosto slišajo slovenske programe, jih ta mogoče ni toliko zanimal.

V New Jerseyju in New Yorku imamo vse sorte ljudi in tudi vse sorte radio programe. Le o Slovencih ni nič slišati. Radio program imajo Čehi, Ogrji, Nemci, Italijani in druge narodnosti. le slovenske pesmi in godbe ni slišati, čeprav se v tujini lepo sliši. Se Čehi nas na primer ne poznajo, ker smo kar nekam skriti. Druge narodnosti imajo svoje programe celo po šolah in nastopajo v svojih narodnih nošah. Ali naši se ne upajo pokazati, ker med devetnajststo ali tri tisoč učenci je samo eden Slovenec.

Spomlad se tukaj kisló drži. Apriluje mrzel veter.

Tukaj se večkrat zgodi, da se prikaže član kakšne organizacije, ki pošilja asement k 500 milj oddaljenemu društvu. Bolje bi bilo, da se zgodi pri bližnji postaji, pri svojem sosednjem društvu, katerega bo iskal v slučaju nesreče. Neki član je bil tukaj dve leti skrit. Bil je pri društvu v Pennl. Ko ga je doletela avtna nesreča, se je takoj zgabil pri s. 540, češ, da je tudi on član SNPJ. Prej ga ni nikdo poznal. Vsem vesele velikonočne praznike. — Agnes Pasarič (540).

Velika prvomajska demonstracija

Milwaukee, Wis. — Po dvame- sečni debati je tukajšnje delavstvo končno prišlo do zaključka, da se skupno udeležijo letošnje prvomajske proslave in demonstracije, ki se bo pričela ob dveh popoldne. Za to proslavo in demonstracijo je delavstvo kakor je razvidno iz objav njihovih voditeljev tako navdušeno, da še nikdar tako v zgodovini tega mesta. Pravijo, da se bo udeležilo do 40 tisoč oseb. Demonstracija bo naperjena proti vojni, fašizmu, za brezposelnostno zavarovanje, kakršnega je predložil zbornik kongresnik Lundeen iz Minnesote, za 30 urni delovni teden v življenjsko plačo, starostno pokojnino in druge socialne zahteve.

Pomembno bo za ta dan tudi

Iz stavke cestnih železničarjev v glavnem mestu Mehike.

to, ker bo, kakor se sliši, socialistični župan Hoan proglasil popoldne za postaven občinski praznik, tako da se bodo lahko udeležili demonstracije tudi mestni delavci. Tisti, ki so pa proti demonstraciji, pa bodo lahko opazovali velikansko parado in številne protestne napise in rdeče zastave, ker je gotovo, da jim bodo slepile oči. Rdečih zastav bo gotovo mnogo, kajti samo brezposelnosti imajo 30 lokalov v tem mestu in vsak lokal ima svojo zastavo. Prav tako imajo svoje socialistični in komunistični lokali. Torej apeliram tudi na slovenske delavce in delavke, zaposlene in brezposelne, da se vsi do zadnje osebe udeležite. Saj se bo vršila za pridobitev delavskih pravic vsem. — Joseph Ule.

Naznanilo in zahvala

Glensview, Ill. — Prijateljem in znancem naznanjam, da je 6. aprila ob 12:30 preminil oče moj je žene Joseph Andrič v starosti 72 let. Prepeljan je bil v Staunton, Ill., kjer je bil civilno pokopan v torek dne 9. aprila. Najlepša hvala sobratom, prijateljem in znancem, ki ste pokojnega očeta in starega očeta spremlili na pokopališče. Naj mu bo lahka gruda in naj počiva v miru. Zaljubljeni ostali: John in Rosie Gabrovšek, starša, John, Victor, Emil in Frank, sinovi, vsi člani društva št. 86 SNPJ, Chicago. John Gabrovšek.

"Revni bogatini" delajo skrb vlad

(Nadaljevanje s 1. strani.)

čne delnice. Ko je Andy nastopil svojo slavno kariero kot "največji zakladnik od Alexandra Hamiltona", je oddal svoje bančne delnice svojemu bratu. Transakcija je bila zgolj fikcija, ker je Andy ves čas vlek dividendne od teh delnic kakor prej.

"Revni bogatini" imajo popolnoma prav. Vsakdo ve, da je vsak tak zakon le fikcija. In če je lahko fikcija v enem slučaju, zakaj naj ne bi bil vsak zakon in v vseh ozirih, kar se "visokih" oseb in družin tiče. Davke in podobno navlako naj plačujejo bedaki, taki, ki ne morejo skozi luknjo, ker so prelahki.

Unije podprle stanovanjski načrt

Milijardo dolarjev za gradnjo delavskih stanovanj

Washington, D. C. — (FP) — Kongresnik Henry Ellenbogen iz Pennsylvanije je te dni predložil zakonski osnutek, ki določa ustanovitve posebnega vladnega departmanta, ki naj bi imel kontrolno nad gradnjo cenjenih delavskih stanovanj. Načrt je odobrila delavska stanovanjska konferenca, kateri načelujejo uradniki Ameriške delavske federacije, stabijski departament federacije in več drugih delavskih organizacij.

Ellenbogen je rekel, da privatna podjetnost ne more rešiti stanovanjskega problema. Vsa gradbena industrija je postala spekulativna in ustrezna le željam bogatinov, ki predstavljajo nizek odstotek ameriškega prebivalstva. To je vzrok, da ne more izpolniti zahtev in posledica je, da milijoni delavskih družin še vedno bivajo v breglih, v slumskih distriktih velikih mest. On je mnenja, da bi ustanovitev permanentne vladne mašinerije, katere ne bi smela biti odvisna od katerega drugega departmanta, pospešila gradnjo delavskih stanovanj.

Ellenbogenov načrt določa formiranje neodvisne oblasti, ki naj izda bonde v vsoti \$1,000,000,000 za financiranje gradnje delavskih stanovanj. Vlada naj bi garantirala obresti in kapital in začela izvajati načrt na široki podlagi. Družinam z nizkimi dohodki naj bi nudila subvencije in gledati, da bodo delavci, uspešni pri stanovanjskih projektih, prejemali "običajne mezde".

Sedaj je izvajanje stanovanjskega programa in podiranja slumov v rokah administracije PWA, kateri se stavijo različne zapreke in zaradi tega ne more pokazati uspehov. Ako bo izvajanje tega programa prišlo v področje neodvisne vladne institucije, bodo ovire kmalu odpravljene, pravi Ellenbogen.

"Električni svinčnik" piše človeške misli

Detroit, Mich. — Na letnem zborovanju Federacije ameriških društev za eksperimentalno biologijo so se zadnje dni vršile zanimive demonstracije, katere je vodila četvorica profesorjev z medicinske fakultete na Harvardu, katere že dalj časa študira električne aktivnosti v človeških možganih. Demonstracije so bile v tem, da so več osebam pritrdili na glavo poseben aparat, ki je bil spojen z električnim svinčnikom in ta svinčnik je potem rekordiral na papirnatem traku miselne procese dotičnih oseb. Misli niso bile predstavljene v razumljive besede, temveč le zaznamovane v padajočih in naraščajočih krivuljah in črtah. Čim bolj so bili možgani zaposleni z mislijo tem bolj so se dvigale črte, ko pa so možgani za hip prenehali z razmišljanjem, je takoj padla črta na traku. Značilno je pa to, da je aparat pokazal pri vsaki osebi popolnoma drugačen vzorec ali tip spletenih črt in krivulj.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Rekordi iz strahu

Sportnik potrebuje čisto dolgotrajno nje, preden se lahko spusti v borbo za največje rekorde. Poleg teh pripravljenih rekordov je dovolj takšnih, ki jih je človek dosegel v gnu samoohrane, v strahu pred smrtjo. Za to, če jih oficijalno ne priznavajo? Ali govorijo zato kaj manj o čudoviti zmogljivosti človeškega organizma?

Enega teh nepriznanih rekordov je postavil pr. fofer James Toos v Texasu. Vsako je moral mož peljati z nitroglicerinom nato tovarni avto iz tovarne do petrolejskih. To strašno razstrelivo uporabljajo za zrak nje peska, da more petrolej potem z lastno na dan. Na takšni nočni poti je Toos za pred seboj preko ceste podrt brzojavni. Zaviralna proga je bila prekratka, da bi ni preprečiti sunek in eksplozijo, ki bi ni potem. V revni sekundi, ki mu je še se je z bliskovito naglico došel, da mora naviti silovit skok z vozila preko ceste v globljej. Samo to bi mu utegnulo rešiti življenj. In mož je poskusil in mu je uspelo. V trenutku je voz zletel v zrak in je strašna eksplozija silen lijak v zemljo ter razdejala okrog sebe, je bil že v globeli. Brez zaleh bil skočil njamaj 5 in pol metra daleč.

V svetovni vojni in v smrtni nevarnosti može na fronti izvršili kak "sportna" dejanje ki presegajo vse, kar običajno priznavajo večji mišični moči. Neoporečne priče privedu jejo n. pr., kako si je italijanski bersarški kaplar Luigi Bonaventura rešil življ pred avstrijskim ognjem. Pri nekem padu je Italijanom uspelo prodreti skozi jedan del avstrijske žične ovire. V tistem nutku je začel ognjemet bljuvati v smrt na kar je dosegel. Ognjen je šel od leve proti ni, tako da je imel Bonaventura na desni ni še trenutek časa za rešitev. Nazaj na malen način in mogel, ker je bil za njim nepoškodovan del žične ovire. A baš v trku, ko ga je hotel doseči ognjeni žarek, kratkim zaletom na slabih snežnih tleh polno opremo tvegat skok čez 1.70 cm in dobečo žico.

Rešil se je, pozneje je poskusil za zabavo šen skok — nikoli več mu ni uspel.

Neki amsterdamski krojač je bil na polu pučnicah na nekem otoku. V zelo vročem vu, ko je bila oseka, je odšel daleč od Končno se je utrudil in ker je bilo še tri do plime je sedel in zaspal.

Sanjal je tako dolgo, da ga je zbudil prplime. Tedaj je storil edino, kar je bilo vilno: kar so ga nesle noge, je stekel proti ku. In ni tekel slabo; 5 km dolgo progo pravil namreč v manj nego 20 minutah! Ta tek na življen in smrt mu je rešil življenja.

Junaški psi

Iz države Michigan poročajo o novem prur pasje zvestobe in junaštva. Neka hišna hja je gorela. Gasilci so se zaman trudili bi rešili iz nje enoletnega sinčka hišnega nika.

Ovčar "Finn", ki je otroka pogrešal, je doma planil v ogenj. Nekoliko minut po se je hiša zrušila. Pozneje so našli poleg glenege otroškega trupla tudi ostanke "Fina" mu rešitev ni več uspela, a je žrtvovale življenje zanj.

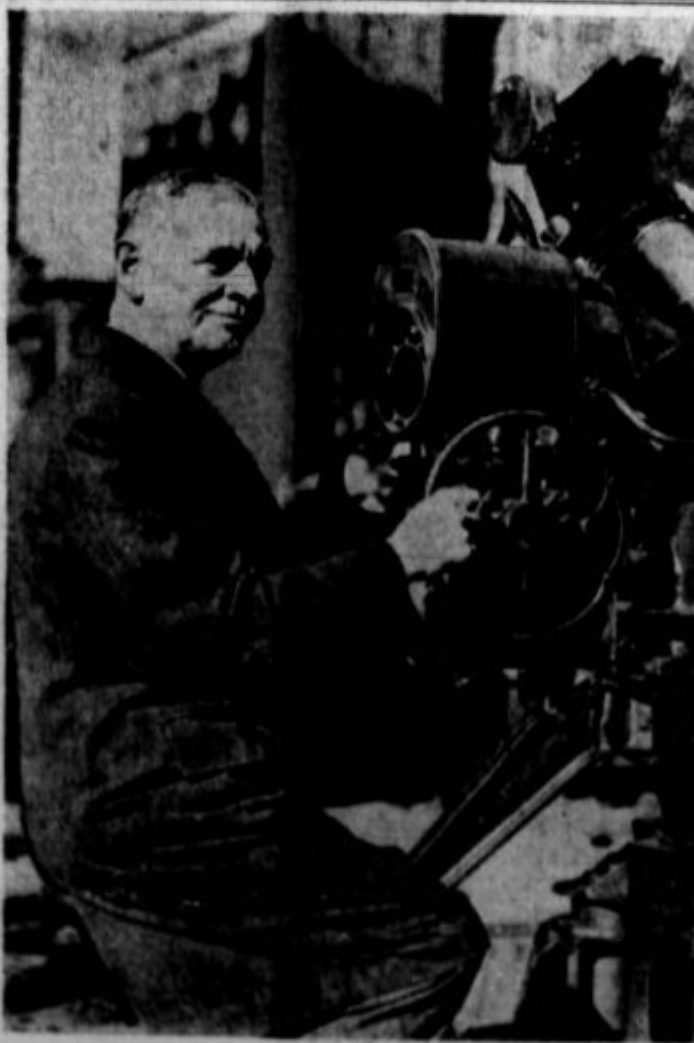
V Londonu se je vršila pred kratkim na va psov, na kateri si lahko občudoval celo živaljskih rešiteljev človeških življenj. "Je potegnil iz reke 16letno mladenko in življenje, "Moss" je vrnil življenje otroka je padel v reko Tawe, "Teddy" je rešil gosposdarico, ki jo je bil napadel vever, "fy" je prebil celo noč ob truplu nekega ki je v močvirju utonil v viharju. Nasledne dne je z žalostnim tuljenjem pokazal pot do trupla.

Neki drugi pes je z lajanjem zbudil goreče hiše, a junak nad vsemi je "Jack" je tudi opazil ogenj in začel lajati, toda se zanj ni zmenil. Tedaj se je z nezaljubljen junaštvom vrgel na kos hišne opreme, ki je čel goreti, in se je toliko časa valjal po ga da ga je pogasil.

V Nomeju v Alaski so pred nedavnim krili spomenik psu "Baltu", o katerega štva smo svoječasnó že poročali. Sredi hujše zime, ko je mesto odrezano od vsa ta, je izbruhnila huda epidemija in vsa bivalstvu je pretila smrt, če bi ne dobili proti kužni bolezni, ki ga pa ni bilo nič logi. Več poskusov, da bi s sanmi prodri di snežnega viharja do najbližje postaje, bi lahko dobili serum, so se izjalovili, pa je to uspelo gospodarju Baltu. Tudi povratku je gospodar zmiznil in Baltu sam skozi nezasišane nevarnosti letavce v Nome z lečilom. Po njegovi zaslugi je epidemijo ustavili. Ko je Baltu pred poginil, so ga pokopali s častmi, kakrso kazujejo drugače samo zaslužnim ljudem.

Nadomestilo za radij

Na nekem predavanju v Manchesteru je ročil znani angleški kemik dr. Cockcroft, mu je posrečilo odkriti v kemizmu novo riju cambridgeške univerze snov, ki je noma enakovredna radiju. Proizvajajo snovi doslej ni podvrženo zelo velikim in tudi ne omejitvam.

Načelnik vojnega departmanta Dern, ki je bil večkrat prikinjen z medklici, ko je govoril na nekem zborovanju v Philadelphiji.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

ANOMOR GREZPOSELNEGA DELAVCA PRIMORCA

St. Vidu nad Ljubljano se je vrnil pod vlak primorski emigrant Viktor Cuderman z Divače.

Dne 27. marca zvečer se pred vlakom na Vršmarju nad Ljubljano zvel življenje 42 letni delavec, primorski emigrant Viktor Cuderman, po rodu z Divače. Pred leti je prišel iz Primorja v Slovenijo ter se tu preživljal s silo s priložnostnim delom, med drugim pa je bil že več mesecev brez dela in zaslužka. Zvečer je bil v Vršmarju, ko je vzel življenje, ker mora vsa črna brez dela stradati, zdaj pa grozno tudi izvršil.

Z nekimi svojimi tovariši se napotil v St. Vid nad Ljubljano, ko tu nekaj časa posedal na klopi na soncu. Potem se jim je pridružil še nekdo ter jih povabil v Vršmarje, češ, da bo dal za pivo. Res so šli v Vršmarje, kjer pili najprej vino, nato pa — prišli spijati. Okrog pol šestih zvečer so se odpravili na cesto in se tam, kjer so bili nekoliko vinjeni od alkohola in spijanja, razšli. Razšli so se, ko je Cuderman šel z Jurijem Kavčičem, ki je doma iz Zelenikov, v železniškemu prelozu, ki pa bil zaprt, ker je pravkar prišel vlak. Ko sta prišla do preloza, je Cuderman — ko je opazil gorenjski osebni vlak — nedoma pomislil Kavčiču svojo palico, rekoč: "Na, tu jo jaz grem!" — in prihodnji psoj, ki je Cuderman že poglodal v legel pod vlak.

Več ljudi je opazilo Cudermanovo dejanje, tudi strojevodja, ki je bil in naglo ustavil vlak, a od koles je ležalo Cudermanovo truplo, prezezano na dve. Polovico je obe polovici v krsto ter vnel v mrtvašnico. Se pred kakimi dnevi je dejal tovarišem, da bo vzel življenje, če ne najkmalu delu, ki ga je vneto in žal. Ni ga našel in je šel v pr.

Koliko primorskih emigrantov je storilo samomor? In to sva delavci. Intelligenti emigranti, ki po navadi vedno in kmalu izbo, celo dobro službo, delavci pa se pehajo za denar in težko ga dobe.

Dva uboja v vinogradu

Zdaj je čas okopavanja v vinogradih. Ko je okopavanje končano, posejajo delavci po navadi rog vinčarij in pijejo likof. Predko se konča likof s pretepi poboji.

V vinogradu posestnice Alojzije Gregorčeve v Grabšincih pri St. Juriju ob Ščavnici so pred nekaj tedni okopavali vinograde. Vinčarija služila pri njej 50-letni Franc Jurjevič in njegov mlajši sin Franc. Ko so končali s okopavanjem, so delavci likof ter se nato okrog 8. zvečer razšli. Pri vinčariji sta ostala še delavca Martin Kranjc in Karel Kramberger iz Malega Prapročana, čeprav so se Jurjevič odpravljali spat. Ta dva delavca sta se pričela prepirati. Vinčarijev sin, Jurjevič, je bil in tudi njegova hči, ki pa je Kranjc udaril z motiko po njej, zaradi česar se je prerenežalo postrilo. Ker nista odšla, sta se oče in sin Jurjevič odbojila. Oče je pritrtil pišto in dajko palico, sin pa je porabil lat. Tako sta stopila na križce, da prežmeta nadležna laka delavca. Stari Jurjevič je svojo piko zadal devet vbovov Krambergerju in Kranjcu. Prvi je prejel treh v čreva, drugi pa so prepeljali v tujino bolnišnico, kjer pa malo ušlo, da bi postal živ. Jurjevič in Kranjc sta bila aretirani.

Mese dni umira! — Dne 21. marca je bila v Apačah nedolga postaja na kateri so se stopili dve posteljni Martin Kranjc in Jurjevič vasi suneč z vasi v tujino in je zaradi hude bolezni moral poklicati doktorja, ki ga je ugrabil. Zdaj po domnevi morda pa je Kmetec ležal v bolnišnici, da se dožene vzrok.

7000 Din poveril. — Iz Ljubljane, Bleda je 15. marca poročil prometni uradnik Mirko

Arnuš. Poneveril je iz blagajne na kolodvoru 7000 Din, najel avto ter se odpeljal v Gornjo Radgono, kjer je sedel na avstrijski vlak ter na obmejnem mestu skočil iz vlaka in — bil tako na avstrijskem ozemlju. Toda orožniška postaja v avstrijski Radgoni je bila že obveščena in v hotelu so ga aretirali. Pri njem so našli še 3400 Din v srebrnih kovancih. Kot defraudanta ga bodo avstrijske oblasti izročile našim oblastem.

Vlom v Ljubljani. — Vlom, ki je bil izvršen pred dvema dnevi v pisarno trdke Furnir-Slavonija, je največji vlom v Ljubljani zadnje mesece. Pa tudi tu ne gre za tako veliko vso. V pisarno je ponoči vdrl in vlomil v železno blagajno neznan vlomilec ter pobral iz blagajne 13.280 Din. Vlomilcu so baje že na sledu.

Požar v Konjicah. — Pred nekaj dnevi je pogorela v Konjicah hiša krojača Jelenka. Ogenj je nastal okrog 4. zjutraj in hiša je bila v nekaj hipih vsa v ognju, saj je bila večinoma lesena in krita s slamo. Gasilci so prihiteli z motorno brizgalno ter so ves svoj trud usmerili v to, da preprečijo razširjenje požara na sosedne hiše, saj so tudi te krite s slamo. Hiše same pa ni bilo mogoče rešiti, to je bilo videti takoj. Zato so gasilci in sosedje znosili iz nje mnogo pohištva in oblek. Hiša je pogorela do tal izredno naglo, sosedna soseslja so bila pred ognjem obvarovana. Gospodinja trdi, da požar ni mogel nastati po kakikri v peči, ker je za večerjo zelo malo kurila, ter sumi, da je bil požar podtaknjen. Škode ima krojač Jelenko za najmanj 50.000 Din, zavarovan ni bil niti za polovico te vsote.

Proti štrajku pošte in telegrafa, vlakov in ladij. — Pred tednom je precej skrito v listih izšla naredba notranjega ministra o tem, kaj sme država storiti, če pride do štrajka na železnicih in ladjah, pri poštah, telefonih in telegrafu. Notranji minister je izdal to naredbo na podlagi zakona o zaščiti države. Naredba določa, da bo vojni minister ob štrajku gornjih ustanov izdal ukaz o mobilizaciji poštnotelegrafskih, železniških in sploh prometnih nameščenecv in to moških in ženskih. Mobilizacija je lahko razglašena za vsa država ali le za del države, za pokrajine, kjer bi stopili ti nameščenecv v štrajk ali začeli z nerediti in oviranjem prometa. Po razglasitvi mobilizacije morajo nameščenecv in nameščenke stopiti v dvanajstih urah v službo. Če se bo kdo uprl, se bo postopalo proti njemu po vojaškem zakoniku, kakor pač velja za čas mobilizacije. — Če bi torej prometni nameščenecv na železnici, ladjah in poštah začeli štrajkati, jih pozove vojni minister pod orožje. Čez noč bodo postali vojakji ter bodo torej spadali pod komando vojaške oblasti.

Spet samomor služkinje V Mostah, v ljubljanskem predmestju, se je vrgla pod vlak komaj 22 let stara služkinja Tončka Učakarjeva, doma z Vranskega. Okrog polnoči od 28. na 29. marca je legla na tračnice, ko je vozil iz Zaloga v Ljubljano tovorni vlak. Vlak jo je odbil in je služkinja obležala tež-

ko ranjena ob progi. Poškodovano je imela glavo, iz nosa, ušes in ust se ji je vili kri. Ko so jo našli, je bila že mrtva. Poškodbe so bile absolutno smrtno.

Učakarjeva je služila že dalj časa v Ljubljani, zadnje čase v Mostah, pred nekaj dnevi pa je izgubila službo. Zadnje noč je prenočevala pri neki znani družini v Mostah ter tožila, kako težko živi. Govorila je, da pojde v smrt. Naslednji dan so jo res videli na obrežju Ljubljane, kjer je hotela skočiti v vodo. Opazili so jo ter jo pregovorili, da se je odstranila od reke. Zvečer je tala po Mostah in ljubljanskem polju; okrog polnoči pa se je vrgla pod vlak. Razen hudega življenja jo je poglodal v smrt tudi dejstvo, da je bila težko bolna, kar jo je še bolj potrla.

Požar v kranjski okolici

V Goricah pri Kranju je 28. marca dopoldne nastal ogenj v hiši posestnice Marije Urbančeve, po domače "pri Kozlu". Najbrže so se vnele v dimniku saje in povzročile ogenj, ki je zajel stanovanjsko hišo, gospodarsko poslopje, hlev, skedenj, šupe in drvarnico, vse leseno in krito s slamo. Nevarnost je bila velika, ker je precej sosednih hiš krite s slamo in je grozilo, da postane pol vasi žrtev plamenov. Nevarnost je bila tem večja, ker ni v Goricah nobene gasilske čete ter so morali z Golnika telefonirati po gasilce v Kranj in Trzin. Preden so prišli gasilci pa so že sosedje izlekli pohištvo na plan, izgnali iz gorečega hleva živino ter branili sosednja poslopja pred ognjem. Potem so prišli gasilci iz Trzica in Kranja in Kričke in Stražišča ter začeli krotiti požar. Imeli so precej uspeha. Na Urbančevi hiši in hlevu je pogorelo le ostrešje, gospodarska poslopja pa so pogorela do tal. Pogorelo je tudi več voz, gospodarskega orodja, krma itd. Če ne bi bili prihiteli gasilci, bi gotovo pogorela vsa domačija in verjetno bi se bil požar razširil tudi na sosedne zgradbe, ker so sosedje pred prihodom gasilcev že omagovali, ker zaradi silne vročine niso mogli več v bližino gorečih poslopj.

Tri mesece v vodi. — Decembra meseca je odšla z doma in se ni več vrnila 25 letna Jožica Čermelčeva, hči posestnika v Dekmanih pri Sv. Petru pod Sv. gorami. Iskali so dekleta na vse strani, a niso ga našli. Doma so se nekaj sprli. Starši so dekletu branili ljubezen z nekim fantom in to je deklo poparilo tako zelo, da je sklenila izvršiti samomor. To so domnevali, ko se ni več vrnila, in res, zdaj so našli njeno truplo v Sotli v domači vasi. Ležalo je v vodi tri mesece in je tako močno razpadlo, da so domači komaj spoznali v njem svojo hčer. Pregled trupa je tudi dognal, da je bila samomorilka noseča, zaradi česar je prepoved staršev, češ, da mora pustiti fanta, še huje vplivala nanjo ter jo poglala v Sotlo.

Par konj ukradel. — Mesar Alojzij Kaplan v Velikih Laščah je pred nekaj dnevi zjutraj opazil, da mu je bil ukraden ponoči par konj in tudi konjska vprega in zapravljiček. Ker so mislili, da bo tat skušal spraviti konja čez mejo v Italijo, so orožniki opozorili predvsem notranjske orožniške postaje. Toda nobene ga sledu ni bilo. Nenadno pa pride sporočilo iz Novega mesta, da je pred nekaj dnevi nekdo prodal dva konja in voz v Dol. Toplicah po zelo nizki ceni in je torej verjetno, da sta konja Ka-

ko ranjena ob progi. Poškodovano je imela glavo, iz nosa, ušes in ust se ji je vili kri. Ko so jo našli, je bila že mrtva. Poškodbe so bile absolutno smrtno.

Nekaj za kuharice

Spinačni zavitek za juho
Kuhano špinačo odcedimo in sesekljamo, primešamo ji nekoliko raztopljenega masla, rumenjaka, malo soli, popra in snega iz beljaka.

Pripravimo si vlečeno testo, ga pomazemo s špinačo in potresemo z drobtinami. Testo zvijemo kakor za vsak navadni zavitek in ga, položenega v majhno omaščeno pekačo, pečemo v pečnici.

Kadar je zavitek pečen, ga zrežemo na ozke rezine, ki jih polagamo v juho.

Mlečna špinača

Očiščeno in oprano špinačo stresemo v krop in jo nahlitro prekuhamo. (Krop naj bo malo slan, da ne gre preveč redilnih snovi v izzug.) Prekuhamo špinačo odcedimo in jo splaknemo z mrzlo vodo. Kadar je špinača popolnoma ohlajena, jo izžemo in sesekljamo.

V kozici razbelimo sirovo maslo, v njem popražimo krušne drobtine, sesekljan peteršilj ali drobnjak, potem pa pridenemo še sesekljano špinačo in jo zalijemo s sirovim mlekom. Ko prične jed vreti, jo še po okusu solimo in popramo. Čez kakšne četrt ure je jed pripravljena. Če je pregosta, jo zalijemo še z mlekom.

Mlečno špinačo serviramo h govedini ali h krompirjevi kaši.

Makaroni s špinačo

Makarone nalomimo na majhne koščke in jih poparimo. V slani vodi jih potem kuhamo kakšne pol ure. Kadar so skuhani, jih stresemo na sito in jih preplaknemo z mrzlo vodo. Ohlajenim primešamo nekaj zaljemalk goste mlečne špinače. Na tako pripravljene makarone stresemo še v kisi smetani stepeno jajce in vse dobro premešamo.

Vso to mešanico denemo v vročo in omaščeno pekačo ter pečemo v pečnici 20 minut.

Pečene makarone denemo v skledo in jih posujemo z nastrganim bohinjskim sirom.

Špinačni cmoki

Jajce spesimo s sirovim maslom in pridenemo v vodi namočeno in ožeto žemljo, nekoliko žlic kuhane in sesekljane špinače in primerno količino drobtin.

Iz te zmesi oblikujemo precej majhne cmoke in jih kuhamo v slani vodi. (Najprej samo poskusni cmoki!) Kuhane cmoke pobremo z zajemalko, jih polagamo v skledo in jih povrh zalijemo s popraženimi drobtinami.

Cmoki so zelo okusni. K njim serviramo govedino in hrenovo, vinko ali čebulno omako.

Klobasice iz špinače

Iz jajca, mleka, moke in šcepca soli napravimo testo kakor za krpiče in ga zvaljamo v več testenih prtičev.

V slani vodi skuhamo očiščeno špinačo, jo odcedimo in sesekljamo, na to pa vmešamo nekoliko kisle smetane, malo soli, šcep popra, jajce, drobno sesekljano. Kaplan se je odpeljal v Dol. Toplice in spoznal konja. Tata pa so odkrili v Kaplanovem sosedu, brezposelnem delavcu J. R. Aretiralu so ga v novomeški okolici ter sedl zdej v novomeških zaporih.

Predsednik belgijske trgovske zbornice Fonson v razgovoru s časopisnimi poročevalci.

Kakšno vlogo igra spanje?

Piše dr. John L. Rice,

zdravstveni komisar mesta New Yorka

Clovek se navadno ne zaveda važnosti spanja. Malokdo misli na to, da morejo ljudje dalj izdržati brez jedi kot brez spanja, ali poskusi v laboratorijih so dokazali, da pomanjkanje spanja ubija živa bitja hitreje ko pomanjkanje jedi. To velja toliko za živali ko za ljudi.

Ravno zato zdravniki in vodilni strokovnjaki javnega zdravstva neopretrgoma pripovedujejo potrebo osemurnega spanja vsako noč in vsak pameten človek si mora prizadevati, da zadosti tej potrebi. Vsakdo zna, ako zgubi nekoliko ur spanja tudi v eni sami noči, se ne bo drugega dne popolnoma dobro počutil. Vendarle more preskočiti en obed brez kakih posledic.

Kdor je hudo bolan, po navadi ne more spati ali čim začne okrevati bo spal dolgo in globoko po cele dolge ure. To je vedno dobrodošel znak pri bolniku, kajti v spanju ne le da telo počiva, marveč ima priliko okrevati in zgraditi samo sebe. Ta zgradnja — takozvani metabolizem — se ne preneha vrši v našem telesu, kjer se izrabljene tkanine nadomestjuje z novimi. Večji del te zgradnje se pa vrši tekom spanja, ko telo in organi ne delujejo pod istim pritiskom, kot pa ko je telo aktivno tekom dneva.

Dodatno k spanju je počitek za časa, ko bomo, velike važnosti za zdravje. Vsakdo naj si prizadeva imeti nekoliko počitka tekom dneva in zvečer. Nekoliko minut odpočitka zjutraj, ob kosilu, tekom popoldneva in po večerji odjemlje napetost mišic, živcem in telesnim organom. Ako je mogoče, odganjaj vse skrbi in posle iz svojih misli tekom takega počitka in pusti, da um počiva. Po takem odmoru se lažje nadaljuje delo in borba za življenje.

Citanje, igranje, gledalica, kinematograf ali društvena zabava — vse to, ako uživami z zmernostjo, pomaga. Zares vse te postranske zabave prispevajo k zdravju, kajti začasno odvračajo naše misli in krepijo delovanje uma in telesa. Nas nekako spravljajo začasno iz pohojene ga tira in to je tupatam dobro za vse. Take vrste zabave nas spravljajo v stik z drugimi idejami in miselnimi predmeti ter nam dajejo priliko govoriti o čem drugem. Dostikrat nam dajejo povod za prisrčni nasme in to je v veliko pomoč za umno zdravje. Težava z mnogimi izmed nas je, da se ne smejemo zadosti.

FLIS.

Za varnost življenja

Nezgode izven dela — doma, na ulici in po cestah — znašajo daleč večje število kot nezgode pri industrijskem delu. To je bilo jasno dokazano v poročilih predloženih varnostni konferenci, ki se je nedavno vršila v New Yorku.

Leta 1934 je bilo v Združenih državah približno 99.000 smrtnih nezgod. Avtomobilske nezgode so bile odgovorne za največji del teh smrti, kajti kar 35.500 ljudi je umrlo v avtomobilskih nezgodah. Kako vlogo igra pri teh nezgodah neprevidnost vožnje ob križiščih in prehitra vožnja, dokazuje dejstvo, da v mestih 60

do 65 odstotkov avtomobilskih nezgod se je pripetilo pešcem. Od l. 1933 se je število prometnih smrtnih nezgod povečalo za 4000. Petorica držav, ki so uvedle strožje zakone za avtomobilske licence, je imela manj nezgod, vse druge države so pokazale povišer. San Francisco, Pittsburgh, Milwaukee in New York so bila edina vsemesta, ki so imela manj smrtnih slučajev v avtomobilskih nezgodah kot l. 1933. Ker se da večina vseh teh popolnoma preprečiti, je cestna varnost eden izmed važnih problemov za vse države.

Nezgode doma so bile odgovorne skoraj za ravno toliko smrtnih slučajev kot prometne nezgode — 33.000, kar je 3000 več kot v prejšnjem letu. Na konferenci so bile pokazane praktične varnostne naprave, da se prepreči padanje, akcidentno zastupljenje, zadušitev in druge vrste domačih nezgod. Govorniki so poudarjali potrebo podučevanja varnostnih navad za mladino in da je potrebno, da se starši zanimajo in sodelujejo s šolskimi varnostnimi programi.

V zadnjih letih je bilo manj industrijskih nezgod, ali to je morda zato, ker je manj ljudi zaposlenih. Zato so govorniki poudarjali uvedbo nadaljnjih varnostnih naprav v nekaterih industrijah. Poudarjala se je potreba popolne fizične ekzaminacije v nekaterih nevarnih poklicih.

Izmed programnih točk je bila tudi varnost "na morju" in "po zraku". Načelnik federalnega vremenskega urada, Willis R. Grogg, je naglasil stalno pomanjkanje aeroplanskih nezgod v sleden letenju v višinah od 30.000 čevljev in več.

FLIS.

Pečenka

"Ali ste bili s pečenko zadovoljni?"
"O, že... sicer je bila zelo majhna, a vžile temu sem jo jedel dobre pol ure."

Clovekoljubno

"Res prijazen zobozdravnik! Po pomoti mi je izdri zdrav zob — zato mi je pa nato pravega popolnoma zastoj izpulil!"

Začetnik

"Vi gotovo še niste dolgo prodajalec?"
"Zakaj, milostljiva?"
"Ker vselej zardite, kadar poveš ceno."

Mrs. F. M. Gillentine, visoka uradnica v organizaciji Hitlerke ameriške revolucije.

Hitler in visoki vojaški častniki pregledujejo čete državne armade.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Sofja je vrgla v stran konec cigarete, se obrnila k materi in jo vprašala:

— Ali vas ne moti moje razbijanje?

Mati je odgovorila z lahko jezo, ki je ni mogla pritižiti.

— Ne vprašuj me... ničesar ne razumem... tu sedim in premišljam zase...

— Ne, morate razumeti! — je dejala Sofja.

— Ženska mora razumeti godbo... zlasti, če ji je težko okolo srca...

Krčepko je udarila po tipkah in odzval se je glasen krik, kakor da bi slišal človek strašno vest, ki ga je udarila v srce in mu iztrgala ta zvok. Preplašeno so zatrepali mladi glasovi in se urno izgubljali; znova je zadonel jezni glas in vse prevpil... Nesreča se je zgodila, ki pa ni izzvala v življenju tožbe, ampak jezo... Potem se je oglašil ljubezniv in silen glas in zapel lepo, preprosto pesen, prigrigavajoč in vabeč. Užaljeno in zamolklo so zabučali glasovi basovih strun...

Dolgo je igrala in stresala mase pevajočih glasov, vznemirajočih mater, zbujačih v njej vprašanje — o čem govori godba, snujočih nerazločne podobe, čustva, misli, ki so se vrstile druga za drugo. Nemir in žalost sta se umikala razkošni radosti in bilo je, kakor da leta po sobi jata nevidnih ptic, zadevajočih z nežnimi krili srce, tolažečih in pojočih o nečem, kar zbujajo v prah neizrekljive misli in bodri srce z nejasnimi upi.

Materine prsi je polnila želja, da reče kaj dobrega tema dvema človekoma in vsem ljudem sploh, tiho se je nasmejala, opijanena od godbe.

Iščoč z očmi, kaj bi mogla storiti, je tiho odšla v kuhinjo in nastavila samovar.

A želja je ni minila, razbijala je enakomerno v njenih prsih in nalivaje čaj je dejala vznemirjeno in zmedeno, kakor da bi s toplimi, ljubeznivimi besedami otirala svoje srce.

— Mi ljudje črnega življenja čutimo vse, ali srce naše se težko izraža; vemo, da razumemo, ali povedati ne moremo in pogosto se jezimo na naše misli. In celo na tiste se jezimo, ki nam jih zbujajo, od sebe jih odganjamo. Življenje nemirno — od vseh strani nas bije in zbada. Odmahniti se hoče... a misli ti bude dušo in ji ukazujejo: glej!

Nikolaj je poslušal, kimal z glavo in anačil svoja očala, a Sofja je gledala nanjo s svojimi velikimi, na stečaj odprtimi očmi in je pozabila na cigareto. Sedela je pri klavirju, napol obrnjena k njemu, in se od časa do časa narahlo dotikala tipk s tenkimi prsti desnice. Akord se je oprezno vpletal v govor matere, ki je urno oblačila čustva v preproste, presrečne besede.

— Sedaj lahko govorim o sebi, o svojih ljudeh... ker razumem življenje... umevam pa, odkar primerjam. Prej sem živela, a ni bilo s čim primerjati mojega življenja. Ljudje naše vrste žive vsi enako. A sedaj vidim, kako drugi žive, gledam, kako sem sama živela — grenki in bridki so spomini... a nazaj ne moreš, in če moreš — mladosti ne najdeš več...

Z globljim glasom je nadaljevala:

— Mogoče ne povem vsega tako in tudi potrebno ni, da povem, ker sami veste bolje... A jaz govorim o sebi... sami ste me postavili poleg sebe...

Solze radostne hvaležnosti so zazvenele v njenem glasu; s smehom v očeh ju je opazovala in govorila naprej:

— Razkrila bi rada svoje srce pred vama, da bi izprevidela, da vama želim vse dobro, vse lepo!

Louis Zajec (Milwaukee):

Moji doživljaji v svetovni vojni

(Nadaljevanje in konec.)

XXIII

Po dveh tednih bivanja v tej bolnišnici so mene in več drugih ranjencev premestili v Prago na Češkem. Tam je bila velika vojašnica, katero so preuredili v bolnišnico. Tu so me ponovno operirali na nogi in pobrali zadnje železne drobce iz rane. Nekaj ranjencev, ki so bili poslani z mano vred v to bolnišnico, je v enem mesecu že okrevalo in poslali so jih nazaj k polku na fronti, v novo trpljenje, na novo križevno pot.

Po šestih tednih bivanja v Pragi so me poslali na Dunaj, kjer so vzeli sliko od rane ter povedali, da železni drobec ni več v rani in da kost ni poškodovana. Tu sem imel zelo dobro postrežbo in bilo je vse lepo čisto, le hrano smo dobivali v pičlih odmerkih.

Nekega dne je prišel k moji postelji človek, ki ga nisem poznal. Zagledal se je v moje ime, ki je bilo napisano na tablici ob postelji, nato pa me nenadoma vprašal: "Ali si ti — Alojz?" Jaz ga gledam začuden, ker je spregovoril v slovenskem jeziku, toda spoznat ga nisem mogel. "Ali veš ne poznaj svojega brata Rudolfa?" je bilo drugo vprašanje. "Ah, ti si Rudolf!" sem zakliknil. Nikdar te ne bi spo-

znal, ker si tako shujšal." Res, bila sva oba shujšana in tudi brat me ni bil spoznal, da ni videl mojega imena na tablici. Nato sva se objela in obema so prišle solze iz oči ob tem nepričakovanim snidenju.

Takoj sem opazil, da je šel tudi brat skozi veliko trpljenje. Prej je bil močan in rejen, sedaj pa ga je bila sama kost in koža. Vojska je nama pustila neizbrisljive posledice. Brat mi je pokazal levo roko, ki je bila vsa razmesarjena. Povedal mi je, da je bil devetnajstkrat operiran na roki in prestal grozne bolečine. Roka je bila pohabljen; prsti so bili trdi in jih ni mogel premikati. Hudo mu je bilo, ker je vedel, da je pohabljen za vse življenje.

Tri tedne sva bila v dunajski bolnišnici in imela sva si marsikaj povedati. Govorila sva o trpljenju in mukah, ki sva jih prestala v vojni. On je bil težko ranjen na Kalvariji pri Gorici, ko so Italijani naskočili avstrijske pozicije. Njega so dobili v roke Italijani, ko se je zaradi težke poškodbe onesvestil. Odvedli so ga v bolnišnico, kjer so zdravniki zelo grdo postopali z njim. Hoteli so mu odrezati roko, a on se je uprl. Obkladal so ga z gredimi pritiski in mučili na razne načine. Ko so se mu rane

nekoliko zacelile in so videli, da bo ostala roka pohabljena, da ne bo mogel več streljati z njo, so ga zamenjali za italijanskega vojaka, ki so ga ujeli Avstriji in je bil tudi pohabljen.

Po treh tednih se mi je rana že dobro zacelila, nakar me je zdravnik poslal k konvalescentnemu oddelku, kjer so mi dali dopust za dva tedna. Okrog 20. oktobra je doba dopusta potekla in moral bi iti spet na fronto k svojem polku. To, da bi šel spet v mešanico, mi je smrdelo, toda sem prišel tuhtati, kako bi se izognil. Šel sem k županu in se javil na način, da je mislil, da odhajam na fronto, toda šel sem v Ljubljano, kjer sem imel strica. Odločil sem se, da ne grem nazaj na fronto, pa naj se zgodi karkoli.

Tako sem prišel k stricu in pri njem sem ostal. Ponagel sem mu pri njegovem delu in skrbno pazil, da me ne bi zasledili ko dezerterja. Od ruskega ujetnika sem dobil čepico in mislil so, da sem res ruski ujetnik. Prišlo je naj, uklenjeno naj me in s silo odvedejo na bojišče, toda branil se bom do zadnjega, je bil moj sklep.

V domači vasi pa so orožniki hoteli izvedeti, kje sem, ko so prejeli poročilo, da se nisem zglašil pri svojem polku na fronti. Župan jim je povedal, da sem se mu javil, da sem šel nazaj na fronto in da se mu čudno zdi, ker me ne morejo najti. Prav tako je orožnikom povedal moj oče, ko

— To vidiva! — je tiho dejal Nikolaj. — Vesel praznik ste nama napravili.

— Veste, kaj se mi zdi? — se je nasmejala mati. — Zdi se mi, da sem odkrila zaklad in sem postala bogata... Tako bogata, da lahko vse oddarim! Nemara se je zbudila le moja nespamet...

— Ne govorite tako! — je resno dejala Sofja. — Svoje želje mati ni mogla zadušiti in jima je pripovedovala, kar je bilo zanjo novo in se ji je zdelo neizrečeno važno.

Potem jima je pripovedovala o sebi, o svojem bednem življenju, o krivicah in vdanem trpljenju, pripovedovala in potem nenkrat prenehala; zdela se ji je, da je odšla od sebe in da govori o kom drugem...

V preprostih besedah, brez zlobe, z obžalovanjem našimohom na ustnih je razvijala njima enakoličen siv svitek žalostnih dni, naštevaje udarce svoje, in sama se je čudila ničevim povodom za udarce, sama se je čudila svoji nesposobnosti, da bi jih bila odvrnila...

Oba sta jo molče poslušala, pozorno, ganjena od globokega smisla preproste historije človeka, ki je veljal za živino in ki se je pa sam dolgo in brez ugovora štel za to, za kar je veljal. Zdela se ji je, kakor da bi na tisoče življenj govorilo z njenimi usti — preprosto in vsakdanje je bilo vse, kar je preživela, ali tako preprosto in navadno je živela neštevilna množica ljudi na zemlji in nje življenje se je v njenih očeh razširilo v simbol... Nikolaj je naslonil komolce na mizo, položil glavo na dlani in jo nepremično, z napetimi očmi gledal skozi očala. Sofja se je naslonila na naslanjalo in je trepetala in šepetala sama zase in zmajevala z glavo. Njeno obličje je shujšalo in pobledele, in kadila ni.

— Enkrat sem se čutila nesrečno, zazdelo se mi je, da je moje življenje kakor mrzlica... — je tiho govorila in sklonila glavo. — V pregnanstvu je bilo, v majhnem okrajnem mestecu... dela ni bilo, ne misli... Skladala sem na kup vse svoje bridkosti in jih tehtala zaradi preganjanja dolgega časa; s svojim očetom sem se sporekla, ki sem ga ljubila, iz gimnazije so me izključili in užalili so me, ječa, izdajstvo prijatelja, aretacija moža, zopet ječa, pregnanstvo, smrt moža... in zdela se mi je takrat, da sem najnesrečnejša stvar na svetu... Ali vse moje bridkosti in še desetkrat večje ne štejejo za mesec dni vašega življenja, Pelageja Nilovna... ne štejejo! To vsakdanje trpinčenje na leta... Odkod zajemajo ljudje silo za trpljenje?

— Iz navade! — je vzdihnila Vlasovka.

— Meni se je zdela, da poznam to življenje! — je zamišljeno dejal Nikolaj. — Ampak če o njem pripovedujejo — ne knjige in ne moji razločeni vtisi, temveč življenje samo, je strašno! Strašno so malenkosti, strašne te ničnosti, sekunde, iz katerih se zlagajo leta...

Razgovor se je zamisljenost razpletal, rastel; pojasnjujejo črno življenje z vseh strani se je mati pogrezala v svoje spomine in pobirajoč iz temne preteklosti vsakdanje drobne krivice, je začela težko sliko ogromne, neme strahote, v kateri je utonila njena mladost. Nazadnje je dejala:

— Joj, kako dolgo sem se zagovorila... čas je že, da se odpočijeta. Vsega tako ne moreš povedati...

Brat in sestra sta se molče poslovila od nje. Zazdelo se ji je, da se ji je Nikolaj globokeje poklonil kot navadno, in da ji je krepkejši stisnil roko. A Sofja jo je spremila do vrat in dejala tiho:

(Dalje priloženo.)

so se oglašili na njegovi hiši. Jaz sem se medtem skrival pri stricu v Ljubljani in bil vesel, ker sem se na tako lep način izmuznil, da me niso poslali na fronto.

Minili so dnevi in tedni in prišel je 11. november. Okrog treh popoldne so pričeli zvoniti zvonovi v vseh cerkvah in oglašile so se tovarniške sirene. Vsi smo bili kakor obsedeni, ker v prvem hipu nismo vedeli, kaj vse to pomeni. Odhiteli smo na ulice, kjer je bilo po no ljudi in je čovek slišal vriskanje in hrup z vseh strani. Kmalu smo izvedeli, da je vojne konec, kar smo pozdravili z navdušenimi živjo-klici. Jaz sem bil silno vesel te novice, ker sem vedel, da mi ne bo treba iti pred vojno sodišče, katero bi me prav gotovo obsodilo v smrt kot dezerterja.

XXIV

Ljubljanski župan je še tisti večer izdal proglas, ki so ga objavili vsi listi. V proglasu je pozval vse fante, naj se prostovoljno prijavijo k narodni straži, za kar bodo prejeli dobro plačo. Jaz sem se odzval pozivu in naslednji dan prijavil, ko so obljubili, da bo vsak prejemal osem kron na dan in hrano.

Narodna straža je potem zastražila vse ceste, kajti poverjena ji je bila naloga, da razoroži vse vojaške čete, ki se vračajo z bojišča in prihajajo v mesto z zapada. Narodna straža je obkrožila tudi oba ljubljanska kolodvoza. Kmalu jo je prisopil vlak, čigar vagoni so bili natrpani z vojaštvom. Častnikom in vojakom smo ukazali, naj oddajo svoje orožje, kar so storili brez upiranja. Iz vagonov so metali puške in drugo orožje na kupe, ki so stalno rastle.

Naslednji vlak je pripeljal madžarske vojske in oficirje, ki pa niso hoteli takoj oddati orožja. Rekli so, da ga bodo vzeli s seboj na Ogrsko. Mi smo potem ob progi postavili strojne puške in jim povedali, da vlak ne bo odšel naprej, dokler vsi ne izročijo orožja. Vlak je stal na kolodvoru podrgu uro, in ko so častniki uvideli, da je stvar resna, so se podali. Zmetali so orožje iz vagonov, katere smo potem še posebno preiskali, da ugotovimo, če so vsega oddali. Tako so morale storiti vse vojaške čete, ki so se pripeljale v Ljubljano.

Naslednji dan sem šel z osmimi drugimi fanti na stražo na Dunajski cesti. Ko smo tako stali na straži, je pridrvel mimo lep vojaški avtomobil, v katerem sta sedela dva visoka vojaška častnika, njuna straža in šofer. Ustavili smo avtomobil in jim ukazali, da morajo izstopiti in oddati orožje. Bili so avstrijski Nemci in so se nekoliko obotavljali in izgledalo je, da nas niso razumeli. Prestrašile pa so jih najbrž naše grozeče kretnje in kričanje. Častnika sta imela srebrne samokrese, katere smo jim odvzeli. Prebrskali smo tudi vso prtljago, ki je bila v avtomobilu in pobrali vse, kar se je nam zdela, da je nekaj vredno. Enemu častniku je moj tovariš odvzel tudi golence, ki jih je nosil. Potem smo jim ukazali, da morajo odstraniti s kap znake, na katerih je bilo ime cesarja Karola. Ker so se nekoliko upirali, smo jim odtrgali znake in potem vrgli kape pred nje. Bili so silno preplašeni, toda noben se ni upal črtniti besedice. Tisti, kateremu je tovariš odvzel golence, je dobil še broč, češ, prej si nas ti ustrašoval, sedaj bomo pa mi tebe. Potem smo ukazali šoferju, naj vse odpelje proti šentpeterski vojašnici, kamor jih je spremil eden od naših čete. Imeli smo dosti veselja, ker smo lahko ustrašovali arogantne častnike, pred katerimi smo morali pred par tedni stati pokonci kakor sveča.

Eno uro pozneje je prišel drugi avtomobil, v katerem se je vozil general in dva strežnika. Avtomobil smo ustavili in vsem ukazali, da morajo izstopiti. General je odgrnil svojo suknjo in pokazal rdečo obrobljen suknjič, znak njegovega dostojanstva. Zvezde na vratu so se svetile kakor demanti in bil je užaljen, ker je mislil, da ne vemo, kdo je. Mi pa se nismo zmenili za njegovo užaljenost, temveč mu ukazali, naj takoj izstopi, če ne, jo bo dobil s puškinim kopitom po glavi. Potem, ko se je izkobil iz avta, smo zahtevali, naj izroči orožje. Prišel se je upirati in delal se je, kakor da bi hotel pokazati, da nas ne razume. Dva moža sta potem namerila nanj puške, dva druga pa sta mu od-

Nemški diktator Adolf Hitler (levo), John Simon (v sredi) in Anthony Eden, angleški poslanca. Ta trojica se je nedavno sestala v Berlinu in razpravljala o načrtih za ohranitev evropskega mira.

vzela srebrn in z zlatom obrobljen revolver. Potegnili smo mu tudi kapo z glave in odtrgali cesarski znak; kapo smo potem vrgli pred njegove noge, in ko jo je hotel pobrati, jo je moj tovariš brcnil, da je zletela preko ceste.

Nato smo preiskali njegovo prtljago. Imel je štiri velike kovčge, katere smo potegnili iz avta in preiskali. Kar je bilo vrednega, smo pobrali in potem ukazali šoferju, naj odpelje kovčge na določeno mesto. Dva kovčga smo potisnili generalu v roke in ga napotili proti južnemu kolodvoru.

Tako smo se prostaki maščevali nad visokimi častniki, ki so v vojni postopali z nami kot s psi. Vojna je bila končana in mi, ki smo šli skozi grozno trpljenje v svetovnem klanju, smo praznovali svoj dan.

Noemi Eskul:

Očetovsko srce

Moj stric Gregor Bukovsky je bil pred vojno v Petrogradu znan ne samo kot genialni kirurg, nego tudi kot prosluli lakomnež. Nekega dne je obolela njegova edina hčerka Nada na vnetju slepega črevesa. To, kar je sicer povsem navadno, je bilo pri mojem stricu samobesni umevno; svojega edinega otroka je operiral sam.

Operacija je uspeša. Druga dne so prišli prijatelji, znanci in sorodniki, da poizvedo, kako je kaj z zdravjem moje sestrične. Vsak drugi je začel:

"Toda — za vse na svetu — povejte mi vendar, Gregorij Borisovič, kaj ni krvavelo vaše očetovsko srce, ko ste videli svojega edinega otroka pod nožem?"

Vsakemu drugemu je godrnjaje odvrnil:

"Neumnost! Taka operacija je vendar enaka vsaki drugi. Zarežati, vzeti ven, zašiti — pa je gotovo!"

Petdesetega vprašalca je vrgel skozi vrata. Toda zvečer je prišel moj oče. Tudi ta je začel: "Reči mi, Gregorij Borisovič, kaj ti ni krvavelo srce..."

"Neumnost," ga je prekinil stric. "Ti si danes že petdesetletnik, ki me vprašuje tako neumno. Toda od tebe, ki me poznajo že štirideset let, bi kaj takega najmanj pričakoval."

"Ali ne!" se je moj oče branil pred vznemirjenim stricem.

"Vprašati te hočem nekaj povsem drugega, kakor ostali, ki te še ne poznajo štirideset let. Vprašati te hočem: Ali ni krvavelo tvoje srce, ko si moral brezplačno operirati hčerko edinko iz tako bogate hiše?"

Prevedel Cv. K.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njihovih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Železniška nesreča

"Ali si že kdaj doživel železniško nesrečo?"

"Seveda sem, ko sem se nekoč neljal skozi predor, sem poljubil očeta namesto hčer."

Sestletna Mirica vpraša očeta:

"Očka, zakaj si pa vzel mamico?"

Tedaj se oče zmagovalno obrne k materi:

"Poglej! Zdaj se še otrok čudi!"

Mladi zakonec: "Oh, draga, kako je lepo na kmetih, kako me vleče na krasne pašnike! Kako hrepenim po kravicah z melodičnim zvonjenjem, po kokoših, gosseh..."

Ona: "Dragi, saj imaš vendar mene!"

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto in nino. Ker pa člani še plačajo pri ansementu \$1.20 za tednik, se jim to šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Cicerio in Chicago je...
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo list datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na šolje tudi vse ustrezne pojavnosti.